

Üniversite Öğrencilerinin Yaratıcılık Öz Yeterlik Algılarının Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi

Erol ATA
Amasya Üniversitesi
erolata.ea@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-0051-9828

Araştırma Makalesi

DOI: 10.31592/aeusbed.1308193

Geliş Tarihi: 31.05.2023

Revize Tarihi: 24.07.2023

Kabul Tarihi: 26.07.2023

Atf Bilgisi

Ata, E. (2023). Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 477-493.

ÖZ

Yaratıcılığın öneminin artan şekilde anlaşılması, doğasının daha fazla araştırılmasına ve yaratıcılığın öğretilebilir mi olduğu üzerinde yoğunlaşmıştır. Yaratıcılık eğitiminin savunucuları yaratıcılığı geliştirmede çevresel değişkenleri ön plana çıkarmışlardır. Algılanan öz yeterlik ise insanların yetenekleriyle üretmeye ya da başarmaya çalıştıkları işleriyle ilgili inançlarıdır. Bu araştırma üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır. Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarını ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından "Üniversite Öğrencileri Yaratıcılık Öz Yeterlik" ölçeği geliştirilmiştir. İlk olarak 315 üniversite öğrencisi ile Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Geliştirilen ölçeğin 22 maddesi vardır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı .92'dir. Ardından ölçekle ilgili Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. AFA sonucu elde edilen faktör yapısı DFA ile test edilmiş, analiz sonucunda faktörler arası ilişkiler ve indekslerin değerleri kabul edilebilir aralıklarda çıkmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 491 (K=271, E=220) öğrenci oluşturmuştur. Verilerin analizinde Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) ve Independent t-testi kullanılmıştır. Farklı fakülte ve yüksekokullarda öğrenim gören öğrencilerin yaratıcılık öz yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin yaratıcılık öz yeterlik algılarının cinsiyete göre erkekler lehine anlamlı fark gösterdiği bulunmuştur. Öğrencilerden geliri iyi olanların yaratıcılık öz yeterlik puan ortalamaları orta gelirli olanlardan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algıları mesleğe yönelik üniversite ders harici bir eğitim desteği (kurs, etkinlik vs.) almalarına göre, eğitim desteği alanlar lehine anlamlı fark bulunmuştur. Bu bulgular ışığında üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik düzeylerinde erkekler lehine anlamlı bir fark bulunması, kadın öğrencilere yönelik ek çalışma ve düzenlemeler yapılmasını, ayrıca kadın öğrencilerin aleyhine olabilecek yaratıcılık faktörlerinin tespitini gerektirir. Bu sonuçlar, ekonomik durumu iyi olmayan üniversite öğrencilerinin burs, kredi, teşvik vb. unsurlarla daha çok desteklenmesinin öz yeterlik algılarına olumlu katkı sunabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, yaratıcılık eğitimi, öz yeterlik, çevresel değişkenler, yaratıcılık öz yeterliği.

Evaluation of Creativity Self-Efficacy Perceptions of University Students in Terms of Some Variables

ABSTRACT

Increasing awareness of the significance of creativity has prompted additional research into its nature and the question of whether creativity can be taught. This study is a descriptive analysis of university students' perceptions of their creativity and self-efficacy in terms of several variables. In order to measure university students' perceptions of their creative self-efficacy, the "University Students Creative self-efficacy" scale was developed. First, 315 university students were subjected to Exploratory Factor Analysis (EFA). The constructed scale contains 22 items. The scale's reliability coefficient is 0.92. On the scale, Confirmatory Factor Analysis (CFA) was then performed. The factor structure derived from EFA was examined using CFA, and the analysis revealed that the relationships between the factors and the values of the indices were within acceptable limits. The data were analyzed using One-Way ANOVA and Independent t-Test. The creative self-efficacy perceptions of male students were significantly different from those of female students. No significant differences were found between the creativity self-efficacy scores of the students whose families had medium income and those whose families had low income and between those whose families had good income and those whose families had low income. The perceptions of university students' creative self-efficacy differed substantially based on whether they had received educational support outside of the university course. In light of these findings, the finding of a significant difference in creative self-efficacy levels between male and female university students necessitates additional research and regulations for female students, as well as the identification of creativity factors that may be adverse to female students.

These findings suggest that providing university students with low socioeconomic status with more scholarships, loans, incentives, etc. may contribute positively to their perceptions of self-efficacy.

Keywords: Creativity, creativity education, self-efficacy, environmental variables, creative self-efficacy.

Giriş

Günümüzde artan teknolojik gelişmeler ve karmaşık sosyal ilişkiler, değişimi doğal bir gereksinim haline getirmiştir. Küreselleşmenin etkisi ile insan faktörünün birey ve toplum düzeyinde yenilenen ihtiyaçları değişime neden olmaktadır. Bu rekabet ortamında örgütler tarafından her gün gördüğü olayları farklı yorumlayan ve eleştiri getirebilen çalışanlara duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır. Yaratıcılık değişim ihtiyacına cevap vermekte; yaşanan değişimler ise bireysel ve örgütsel yaratıcılığın önemini artmasını sağlamaktadır. Artık örgütlerde karşılaşılan problemlere anlık çözümler değil; örgütsel hedeflere ulaşmaya katkı sağlayacak çözümler üretilmesi gündeme gelmektedir (Nartgün ve Demirer, 2015). Yaratıcılıkla ilgili bazı yaklaşımlar vardır. Bunlardan ortak özellikler yaklaşımı daha çok genetik açıklamalarla yaratıcılığı incelemektedir. Bu yaklaşımda yaratıcı olabilecek kişileri öngörebilmeyi sağlamak için gerekli ön koşullara önem vermektedir. Kavramsal yetenekler yaklaşımı, yaratıcılığı yeni fikirlerin uyandırılması, eski öğrenilenlerin yeniden düzenlenmesi ve yeni kuramların farkına varılacak yeni birtakım şeylerin bulunması eylemlerini içerir. Davranışsal yaklaşımda daha çok yeni bir ürün ya da çıktı, bir sorun veya alışılmamış ve yararlı bir davranış yaratıcılıktır. Burada yaratıcı yeni çözüm yolları öğrenmek de önemlidir (Gümüştuyu, 2005).

Yaratıcılığın önemini artan şekilde anlaşılması, doğasının daha fazla araştırılmasına ve yaratıcılığın öğretilmesi olup olmadığı üzerinde yoğunlaşmıştır. Yaratıcılık eğitiminin savunucuları yaratıcılığı geliştirmede çevresel değişkenleri ön plana çıkarmışlardır (Çayırdağ, 2016). Yaratıcılıkla ilgili eğitim çabalarını savunmanın en önemli boyutu, tüm bireylerin yaratıcı olma potansiyeline sahip oldukları varsayımdır. Bu durum yaratıcı öğrenme ve öğretim için eğitimsel sonuçlar oluşturmaktadır (Esquivel, 1995). Yaratıcılık doğuştan gelir fakat çevresel faktörler tarafından desteklenmediği takdirde körelecek ve kaybolacaktır. Toplum içerisinde bireylerdeki yaratıcılığı ortaya çıkmasını önleyecek engeller olabilir. Yaratıcılığın ortaya çıkmasına imkân sağlayacak en iyi ortam eğitim kurumlarıdır. Bu anlamda okul içerisinde öğrencinin okuma, inceleme araştırmalarına izin verme ve eleştirilerine saygılı olmak yaratıcılığın gelişmesine katkı sağlayacaktır (Köstekçi, 2016). Esas itibarıyla yaratıcı düşünme için dört beceri kategorisinin geliştirilmesi esastır: Birincisi bir probleme geniş bir boyut ve çerçeveden bakarak farklı çözümler üretebilme. İkincisi yaratıcılık alanında geniş bilgi birikimi ve faydalı deneyime sahip olmak. Üçüncüsü deneyim ve bilgi alışverişinde bulunmak için başkalarıyla iletişim kurma yeteneğine sahip olmak. Son olarak da eleştirel analiz kapasitesine sahip olmak. Yaratıcılığın geliştirilmesinde bu boyut doğru çözümler bulmayı sağlar (Fadaee ve Alzahrh, 2014).

Yaratıcılığın eğitimle geliştirilebileceğine ilişkin (Mathisen ve Bronnick, 2009) tarafından yapılan deneysel bir çalışmada yaratıcılık eğitiminin öz yeterlik üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışmada kontrollü ve kontrolsüz gruplar karşılaştırıldığında eğitimin yaratıcılık öz yeterliği üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada ortaya çıkan önemli sonuç yaratıcılığın geliştirilerek öğrenilebileceğidir. Yaratıcılığın gerçekleşmesi için bazı unsurların bir araya gelmesi gerekir. Bunların önemlileri; kültür, eğitim müfredatı, bireysel yetenekler, öğrenme ve öğretme sistemi, öğretmenler ve kullanılan teknoloji ve araçlar olarak sıralanabilir. Yaratıcılığın geliştirilmesi, öğrencilerin öğrenme yeteneğine sahip olduğu, kendi kendine öğrenebildiği aktif öğretim şekillerini içine alır. Eğitimin her kademesinde ve yükseköğretimde müfredat tasarımlarında nasıl bir gelecek istendiği ve öngörüldüğü toplumsal bakış açısını ortaya koyar (Yaman ve Esen, 2021). Eğer tasarımlar öğrencilerin bilişsel ve yaratıcılık potansiyellerini geliştirmeye uygunsa yaratıcılık konusunda başarı sağlanabilir. Yükseköğretimde yaratıcılığa yönelik tutumları inceleyen çalışmada (Plucker ve Dow, 2010) tutumların üç ana yönde; duygusal, bilişsel ve davranışsal olarak oluştuğunu tespit etmiştir. Diğer deneysel araştırmada da (Basadur ve Finkbeiner, 1985; Basadur ve Housdorf, 1996) problem çözme ve farklı düşünme eğitiminin ıraksak düşünme ve yaratıcılığa yönelik tutumlarda artışa neden olduğu bulunmuştur (Ivcevic ve Hoffmann, 2021). Bazı bilişsel stratejiler, yaratıcılık çıktılarını ya da ürünlerini artırmaya yönelik eğitim süreçleri olarak kabul edilebilir. Bu bilişsel etkinlikler çoğu

akademik ortamlarda yapılan uygulama ve problem çözmelere yönelik geri bildirimler ve tekniklerle sağlanabilir. Bu uygulamalar çeşitli müfredat programları ve yöntem çeşitliliği sayesinde doğrudan öğretim yoluyla yaratıcılığı artırabilir. Bu teknikler: Metaforlar ve anolojilerin (benzetmeler) kullanımı, farklı düşünme teknikleri (akıcılık, esneklik, özgünlük ve detaylandırma) ve düşünsel akıcılık ya da beyin fırtınası olarak sayılabilir (Miller ve Dumford 2014). Yaratıcılıkta başarı birçok değişkenden etkilense de yaratıcılığın temeli, karmaşık, yeni sorunlara kaliteli, özgün ve keskin çözümler bulmakta yatmaktadır (Sompong, 2018). Yaratıcılık eğitiminde bir başka yöntem de Bilim Teknoloji Mühendislik ve Matematik (Science, Technology, Engineering, Mathematics [STEM]) ve STEM ve Sanat (STEM with Arts [STEAM]) uygulamaları olabilir. Bu uygulamalar aracılığıyla bireylerin sanat ve yaratıcılık yönleri teşvik edilebilir, gerçek dünya problemleri ve fen öğretimi kolaylaşır ve eleştirel düşünme geliştirilebilir. 21. yüzyıl becerisi olarak anlaşılan “Derin Öğrenme” eğitim müfredatlarında önemli değişiklikleri gerektireceğinden özellikle bireyin bir işi gerçekleştirme yeteneklerini yargılama veya değerlendirmesi olarak tanımlanan öz yeterlik algısı içsel motivasyonun bir ögesi ve genel akademik başarının temel bir yordayıcısıdır. Bu durum “Derin Öğrenmede” öz yeterliği kendi kendine yetme, bir amaca yönelik davranış için ana belirleyici ve azim gücü olarak ortaya koymaktadır. Öğrenciler hem yaratıcılık yeteneklerini hem de öz yeterliklerini geliştirmek ve keşfetmek için açık bir sosyal çevreye ihtiyaç duyarlar (Conradty, Sotiriou ve Bogner, 2020).

Algılanan öz yeterlik, insanların yetenekleriyle üretmeye ya da başarmaya çalıştıkları işleriyle ilgili inançlarıdır. İnsanların tüm alanları uzmanlık gerektirecek şeylerle dolu değildir. İnsanlar farklı alanlarda ve düzeylerde uğraş verdikleri işlerde kendi yeterliliklerini geliştirebilirler (Bandura, 2005). Öz yeterlik, örgütlerde ve iş hayatını farklı şekillerde etkilemektedir. Öz yeterliği düşük bireyler genelde geleneksel yapıdaki işlerde görev almakta ve basit şeyleri yapmayı sevmektedirler. Öz yeterliği yüksek olan çalışanlar ise yenilikçi, girişken ve üretici yönü olan işleri tercih etmektedirler. Örgütlerde yeni göreve başlayanlara rehberlik yapılarak uzmanlık deneyimlerinin aktarılması, bir model olarak etkili şekilde yardımlaşma, çalışanlara cesaretlendirici geri bildirimler verme, çalışanların iş doyumlarını sağlamak, karşılıklı ve destekleyici iletişim ortamı hazırlamak, çalışanlara proaktif roller ve görevler vermek gibi çalışmalarla geliştirilebilir (Bandura, 2003). Yaratıcılık öz yeterliği, kişinin sahip olduğu inancı tanımlamak için türetilmiş bir kavramdır. Yaratıcı sonuçlar üretme yeteneği, insanların bu yeteneklerden emin olmaları anlamına gelmektedir. Yaratıcılık öz yeterliğinde öz güven ve kişiyi etkileyen altta yatan psikolojik süreçler de önemli yer tutar (Tan, Ho, Ho, Steve ve Source, 2008). Yaratıcılık öz yeterliği, çalışanların yaratıcılığı üzerinde önemli bir etki oluşturur ve ona enerji hissi verir. Enerji hissi de çalışanlar üzerinde pozitif yönde anlamlı bir etki yapmaktadır. Organizasyonlardaki yaratıcılık çalışanların faaliyetlerini ifade eder. Yeni ve uygulanabilir fikirler üretilmesi, tanıtılması ve problemlerin örgütteki çözümleri yaratıcılıkla mümkündür (Kim, 2019). Eğitimde ve iş ortamlarında yaratıcılık özelliği gün gittikçe önemini artırmaktadır. Yaratıcılık özellikleri yüksek bireyler daha üretken ve yenilikçi olabilirler. İş hayatında istenen nitelikte üniversite öğrencileri yetiştirilebilmesi ve işte başarı açısından öğrencilerde yaratıcılık öz yeterlikleri geliştirilmesi ve yaratıcılık konusunda çalışmalar yapılması bu alana bir nebze katkı sağlaması açısından önemlidir.

Araştırma üniversite Öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılan bir çalışmadır. Bu çerçevede aşağıdaki değişkenler ve sorular dikkate alınarak alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin genel olarak yaratıcılık öz yeterlik algıları ne düzeydedir? Okul türlerine ve sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algıları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
3. Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algıları öğrenci ailelerinin ekonomik durumuna ve anne /baba mesleğine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
4. Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algıları mesleğe yönelik üniversitede ders harici bir eğitim desteği (kurs, etkinlik vs.) almalarına göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

Yöntem

Bu başlık altında; Araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ve araştırma etiği konularına yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırma üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır. Betimsel araştırmalar verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar. Eğitim alanındaki araştırmalarda en yaygın betimsel yöntem tarama çalışmasıdır, çünkü araştırmacılar bireylerin, grupların ya da fiziksel ortamların özelliklerini özetler (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011).

Evren ve Örneklem

Bu araştırma Amasya Üniversitesinde değişik fakülte ve yüksekokullarda öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Amasya Üniversitesinde öğrenim gören: 19.337 toplam öğrenci oluşturmuştur. Araştırma örneklemini (çalışma grubu) ise üniversitenin değişik yüksekokul ve fakültelerinde eğitim gören öğrenciler arasından küme rasgele yöntemle seçilmiş 491 (K=271, E=220) öğrenci oluşturmuştur. Küme rasgele örneklem yönteminde katılımcılar daha önceden var olan gruplardan seçilerek bulunur. Bu örneklemede gruplarda (küme) bulunan katılımcıları seçmek için kullanılan daha etkili bir yöntemdir. Basit rasgele yöntemine göre daha güvenli ve daha az zamanda daha ekonomik olarak veri toplama yöntemidir (Akarsu, 2014). Aşağıda okul türlerine göre çalışma grubunda yer alan öğrenci sayıları ve anket geri dönüş oranlarına ilişkin sonuçlar Tablo1’de verilmiştir.

Tablo 1

Okul Türlerine Göre Çalışma Grubu Olarak Alınan Öğrenci Sayıları ve Anket Geri Dönüş Oranları

Okul Türü	Çalışma Grubu Öğrenci Sayısı	%	Anket Dağıtılan Öğrenci Sayısı	Geri Dönen Anket	Geri Dönüş Oranı %
Eğitim Fakültesi	104	21,2	120	104	86
Mühendislik Fakültesi	63	12,8	70	63	90
Tasarım Meslek Yüksek Okulu	102	20,8	115	102	88
Fen Edebiyat Fakültesi	87	17,7	95	87	91
Meslek Yüksek okulları	135	27,5	150	135	90
Toplam	491	100	550	491	89

Tablo 1’e göre Eğitim Fakültesinden 104 öğrenci, Mühendislik Fakültesinden 63 öğrenci, tasarım meslek yüksek okulundan 102 öğrenci, Fen Edebiyat Fakültesinden 87 ve meslek yüksekokullarından 135 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Tablo 1’de görüldüğü üzere anket geri dönüş oranları %89’dur. Araştırma sonuçları ile ilgili bir yargıya varabilmek için anketlerin %80 oranında geri dönmesi yeterli görülmektedir (Büyüköztürk vd., 2011).

Veri Toplama Araçları

Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarını ölçmek amacıyla ilk olarak araştırmacı tarafından “Üniversite Öğrencileri Yaratıcılık Öz Yeterlik” ölçeği geliştirme çalışması yapılmıştır. Bu amaçla ilk olarak soru havuzu oluşturulmuş, ardından üniversite öğrencileri ve yaratıcılık alanında çalışmalar yapan eğitim yönetimi ve psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışan 3 öğretim üyesinden uzman görüşü alınarak 24 maddeli bir ölçek oluşturulmuş ve pilot uygulama için Amasya Üniversitesinde 315 öğrenciye uygulanmıştır. Yapılan faktör analizi ve çizgi grafiği incelenmesi sonucunda ölçek maddeleri tek faktör altında toplanmış olup bu faktörlerin toplam varyansı %40’tır. Başlangıçta 24 olan madde sayısı tekrarlanan analiz sonucunda binişik ve faktör yük değeri .30’un altında olan ve kabul edilebilir olmayan maddelerin çıkarılmasıyla (5 ve 6. Maddeler)

kalan 22 maddenin son haliyle ölçekte kalmasına karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2009). Ölçeğin Güvenirlik katsayısı.92'dir. Bu durumda güvenilirlik sonuçlarının oldukça yüksek değerlerde olması ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Açımlayıcı faktör analizinden elde edilen faktör yapılarını denetlemek amacıyla 315 üniversite öğrencisiyle Doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. AFA sonucu elde edilen faktör yapısı DFA ile test edilmiş ve DFA analizi için bu çalışmada Lisrel 8.80 kullanılmıştır. Analiz sonucunda faktörler arası ilişkiler ve indekslerin değerleri ve kabul edilebilir aralıkları Tablo 2'de verilmiştir (Hazar ve Demir, 2018).

Tablo 2
Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Model Uyum İndeksleri	Model Uyum İndeksleri İçin İyi Varsayılan Aralık	Kabul Edilebilir Aralık	Mevcut Ölçek Değerleri
χ^2 / sd	$0 < \chi^2 / sd < 2$	$2 < \chi^2 / sd < 3$	2,22
RMSEA	$0.00 < RMSEA < 0.05$	$0.05 < RMSEA < 0.10$	0,08
PGFI	$0.95 < PGFI < 1.00$	$0.50 < PGFI < 0.95$	0,66
PNFI	$0.95 < PNFI < 1.00$	$0.50 < PNFI < 0.95$	0,84
GF	$0.85 < GFI < 1.00$	$0.90 < GFI < 0.95$	0,91
IFI	$0.95 < IFI < 1.00$	$0.90 < IFI < 0.95$	0,95
NFI	$0.95 < NFI < 1.00$	$0.90 < NFI < 0.95$	0,93
CFI	$0.95 < CFI < 1.00$	$0.90 < CFI < 0.95$	0,95

DFA ile elde edilen bulgulara göre uyum indeksi χ^2 ve serbestlik derecesinin birbirine uyum oranının 3'ün altında olması mükemmel uyuma karşılık gelmektedir (2,22). Tablo 2'de RMSEA incelendiğinde .07 düzeyinde bir uyum indeksi olduğu görülmektedir. RMSEA'nın .08'den küçük olması iyi bir uyuma işaret etmektedir (Karagöz, 2021). Daha sonraki aşamada geliştirilen "Üniversite Öğrencilerinin Yaratıcılık Öz Yeterlik Ölçeği" Amasya Üniversitesinde değişik fakülte ve yüksekokullarda öğrenim gören toplam 19.337 öğrenci arasından rastgele seçilmiş 491 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçekte 22 soru bulunmakta ve ölçekten alınan en düşük puan 22, en yüksek puan 110'undur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Değişkenlerin normal dağılımdan gelip gelmediklerine belirlemek amacıyla çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmıştır (-.704 /+.806). Bu aralık -1 ile +1 arasında olduğu için verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir (Can, 2014). Araştırmada istatistik verileri analiz etmek amacıyla SPSS 22 uygulaması kullanılmıştır. Araştırmada grup ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığına Independent t Testi ve one-way ANOVA testi ile bakılmıştır.

Araştırma Etiği

Araştırma için Amasya Üniversitesi Etik Kuruluna başvurulmuş ve Etik Kurulunun 28.05.2020-10132 tarih ve sayılı yazıları ile gerekli izinler alınmıştır. Araştırmada kullanılan "Üniversite Öğrencileri Yaratıcılık Öz Yeterlik Ölçeği" araştırmacı tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılarak geliştirilmiştir. Makalede yayın ve araştırma etiğine uyularak gerekli çalışmalar yapılmıştır. Etik kurul izni ekte yer almaktadır.

Bulgular

Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi amacıyla üniversite öğrencilerine uygulanan ölçek sonuçları aşağıda verilmiş olup araştırmada cevap aranan değişkenler ve sorulara göre bulgular ayrı ayrı tablolar halinde sıralanmıştır.

Araştırma bulgularının analizine ilk olarak üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarının genel olarak ne düzeyde olduklarını tespit ederek başlanmıştır. Buna göre öğrencilerin yaratıcılık öz yeterlik düzeylerine ilişkin sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3
Üniversite Öğrencilerinin Genel Olarak Yaratıcılık Öz Yeterlik Düzeyleri

Okul Türü	Öğrenci Sayısı (n)	Ortalama (x)
Eğitim Fakültesi	104	82,48
Mühendislik Fakültesi	63	83,12
Tasarım Yüksek O.	102	84,29
Fen Edebiyat Fakültesi	87	82,58
Meslek Yüksek okulu	135	82,68
Toplam	491	83,01

Tablo 3'e bakıldığında görülmektedir ki öğrencilerin genel olarak özyeterlik algı düzeyleri ortalama $\bar{x} = 83,01$ olarak yüksek bulunmuştur. Okul türlerine göre öğrencilerin öz yeterlik düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan One-Way ANOVA testi sonucu Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4
Üniversite Öğrencilerinin Genel Olarak Yaratıcılık Öz Yeterlik düzeyini okul Türlerine Göre Karşılaştırmak Amacıyla Yapılan ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	227.71	4	56.92	.391	815
Grup içi	70746.15	486	145.56		
Toplam	70973.87	490			

$p > .05$

Üniversite öğrencilerinin genel olarak yaratıcılık öz yeterlik düzeyini okul türlerine göre karşılaştırmak amacıyla yapılan ANOVA testi sonucunda farklı fakülte ve yüksekokullarda öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlik algı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarının sınıf düzeylerine göre dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5
Üniversite Öğrencilerinin Genel Olarak Yaratıcılık Öz Yeterlik Düzeylerinin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Sınıfı	Öğrenci Sayısı	Ortalama
1	281	82.86
2	110	82.74
4	100	83.73
Toplam	491	83.01

Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarının sınıf düzeylerine göre incelediğimizde 1.sınıf öğrencilerinin ortalaması $\bar{x} = 82,86$, 2.sınıfların ortalaması $\bar{x} = 82,74$ ve 3'üncü sınıfta eğitim görenlerin ortalaması $\bar{x} = 83,73$ 'tür (Tablo 5). Üniversite öğrencilerinin genel olarak yaratıcılık öz yeterlik düzeylerinin sınıf düzeylerine göre karşılaştırmasına yönelik ANOVA sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Üniversite Öğrencilerinin Genel Olarak Yaratıcılık Öz Yeterlik düzeyini sınıf düzeylerine Göre Karşılaştırmak Amacıyla Yapılan ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	65.15	2	32.57		
Grup içi	70908.15	488	145.30	.224	.799
Toplam	70973.87	490			

p>.05

Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algıları sınıf düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediklerini tespit etmek amacıyla yapılan One-Way ANOVA testi sonucunda sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yani öğrencilerin sınıf düzeyleri onların yaratıcılık öz yeterlik düzeylerini farklılaştırmamıştır (Tablo 6). Üniversite Öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarının cinsiyete göre belirlenmesi için yapılan Independent t Testi Sonuçları aşağıda Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Üniversite Öğrencilerinin Yaratıcılık Öz Yeterlik Algılarının Cinsiyete Göre Belirlenmesi İçin Yapılan Independent t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	t	Sd	p
Kadın	271	81.98	12.18			
Erkek	220	84.29	11.75	-2.12	489	.034

p<.05

Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarının cinsiyete göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermediklerini tespit etmek amacıyla t Testi yapılmıştır. Test sonucunda kadın (\bar{x} =81,98) ve erkekler (\bar{x} = 84,29) arasında erkekler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 7). Üniversite öğrencilerinin genel olarak yaratıcılık öz yeterlik düzeylerinin ailenin ekonomik durumuna göre dağılımına ilişkin sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Üniversite Öğrencilerinin Genel Olarak Yaratıcılık Öz Yeterlik Düzeylerinin Aile Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı

Aile Ekonomik Durum	Öğrenci Sayısı	Ortalama
İyi Gelirli	121	85.38
Orta Gelirli	330	82.00
Az Gelirli	40	84.17
Toplam	491	83.01

Tablo 8’den anlaşılacağı üzere üniversite öğrencilerin yaratıcılık öz yeterlik puan ortalamaları ailelerinin ekonomik durumlarına göre farklılıklar göstermektedir. Öğrencilerin aile ekonomik durumları iyi olanların puan ortalaması \bar{x} =85,38; orta olanların puan ortalaması \bar{x} =82,00 ve az gelirli olanların puan ortalaması \bar{x} =84,17’dir.

Üniversite öğrencilerinin genel olarak yaratıcılık öz yeterlik düzeylerinin aile ekonomik durumuna göre karşılaştırmak amacıyla yapılan ANOVA Testi sonuçları aşağıda Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

Üniversite Öğrencilerinin Genel Olarak Yaratıcılık Öz Yeterlik Düzeylerinin Aile Ekonomik Durumuna Göre Karşılaştırmak Amacıyla Yapılan ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1064.61	2	532.30	3.71	.025
Grup içi	69909.26	488	143.25		
Toplam	70973.87	490			

p<.05

Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algıları ailelerinin ekonomik durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğinin tespiti amacıyla yapılan One-Way ANOVA testi sonucunda aralarında anlamlı farklar tespit edilmiştir (Tablo 9). Öğrencilerden geliri iyi olanların yaratıcılık öz yeterlik puan ortalamaları orta gelirli olanlardan anlamlı derece yüksek bulunmuştur. Aileleri orta gelirli olanlarla, az gelirli olanlar ve iyi geliri olanlarla, az gelirli olanlar arasında ise öğrenci yaratıcılık öz yeterlik puanları arasında anlamlı farklar bulunamamıştır. Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik düzeylerine etki ettiği düşünülen bir başka değişken de annelerinin mesleğidir. Bu amaçla öğrencilerin annelerinin meslek gruplarına göre yaratıcılık öz yeterlik puanlarına ilişkin sonuçlar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Üniversite Öğrencilerinin Genel Olarak Yaratıcılık Öz Yeterlik Düzeylerinin Anne Mesleğine Göre Dağılımı

Anne Mesleği	Öğrenci Sayısı	Ortalama
Çalışmıyor	373	82.88
İş Kadını	18	88.55
Memur, Öğretmen vb.	19	78.13
İşçi	37	85.00
Diğer	44	82.22
Toplam	491	83.01

Tablo 10'dan anlaşılacağı üzere üniversite öğrencilerinin genel olarak yaratıcılık öz yeterlik düzeylerinin anne mesleğine göre dağılımında öğrencilerin anneleri çalışmayanların yaratıcılık öz yeterlik düzeyleri $\bar{x}=82,88$, anneleri iş kadını olanların $\bar{x}=88,55$, anneleri memur, öğretmen vb. olanların $\bar{x}=78,13$, anneleri işçi olanların $\bar{x}=85,00$ ve anneleri diğer meslek anlarında olanların $\bar{x}=82,22$ olarak bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin genel olarak yaratıcılık öz yeterlik düzeylerini anne mesleğiyle göre karşılaştırmak amacıyla yapılan One-Way ANOVA sonuçları aşağıda Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

Üniversite Öğrencilerinin Genel Olarak Yaratıcılık Öz Yeterlik Düzeylerini Anne Mesleğiyle Göre Karşılaştırmak Amacıyla Yapılan ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1151.55	4	287.88	2.004	.093
Grup içi	69822.32	486	143.66		
Toplam	70973.38	490			

p<.05

Her ne kadar öğrencilerin anne meslek gruplarının puan ortalamaları yaratıcılık öz yeterlik düzeylerinde meslek grupları arasında farklılıklar göstermekte ise de yapılan One-Way ANOVA testi sonucunda toplam yaratıcılık öz yeterlik puanlarının anne mesleğine göre anlamlı fark oluşturmadığı

bulunmuştur (Tablo 11). Üniversite öğrencilerinin genel olarak yaratıcılık öz yeterlik düzeylerinin baba mesleğine göre dağılımına ilişkin sonuçlar aşağıda Tablo12’de verilmiştir.

Tablo 12
Üniversite Öğrencilerinin Genel Olarak Yaratıcılık Öz Yeterlik Düzeylerinin Baba Mesleğine Göre Dağılımı

Baba Mesleği	Öğrenci Sayısı	Ortalama
Çalışmıyor	40	87.95
İş İnsanı	29	87.20
Memur, Öğretmen vb.	80	80.10
İşçi	126	82.21
Diğer	216	82.50
Toplam	491	83.01

Üniversite öğrencilerin yaratıcılık öz yeterlik düzeylerine etki ettiği düşünülen bir başka değişken de baba mesleğidir. Bu amaçla öğrencilerin babalarının meslek gruplarına göre yaratıcılık öz yeterlik puanlarına bakıldığında ortalamalar Tablo 12’de verilmiştir. Buna göre yaratıcılık öz yeterlik düzeyleri göre en yüksek çıkan öğrencilerin baba meslekleri çalışmayanlarda $\bar{x} = 87,95$ ve iş insanı $\bar{x} = 87,20$ ’dir. Diğer meslek gruplarında ise daha düşük görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin genel olarak yaratıcılık öz yeterlik düzeylerini baba mesleğiyle göre karşılaştırmak amacıyla yapılan ANOVA sonuçları aşağıda Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13
Üniversite Öğrencilerinin Genel Olarak Yaratıcılık Öz Yeterlik Düzeylerini Baba Mesleğiyle Göre Karşılaştırmak Amacıyla Yapılan ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2224.80	4	556.20	3.91	.004
Grup içi	68749.06	486	141.45		
Toplam	70973.87	490			

p<.05

Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algıları baba mesleğine göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğinin tespiti amacıyla yapılan One-Way ANOVA testi sonucunda öğrencilerin babalarının meslek gruplarına göre yaratıcılık öz yeterlik toplam puanlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Babaları çalışmayan öğrencilerin ortalama puanları; babaları iş insanı olanlarla, memur, öğretmen vb. ve diğer meslek grupları arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Buna karşın diğer meslek gruplarının karşılaştırmalarında aralarında anlamlı farklar bulunamamıştır (Tablo 13). Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarını mesleğe yönelik üniversitede ders harici bir eğitim desteği (kurs, etkinlik vs.) almalarına göre dağılımına ilişkin sonuçlar aşağıda Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14
Üniversite Öğrencilerinin Yaratıcılık Öz Yeterlik Algılarını Mesleğe Yönelik Üniversitede Ders Harici Bir Eğitim Desteği (Kurs, Etkinlik vs.) Almalarına Göre Dağılımı

Eğitim Desteği Alma Durumları	Öğrenci Sayısı	Ortalama
Eğitim Desteği Alanlar	76	85.96
Eğitim Desteği Almayanlar	415	82.47
Toplam	491	83.01

Üniversite öğrenimi sırasında ders harici verilecek bir eğitim desteğine ilişkin sonuçlar Tablo 14' de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinden eğitim desteği alanların öz yeterlik algıları (\bar{x} =85,96), eğitim desteği almayanlardan daha yüksek bulunmuştur (\bar{x} =82,47). Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algıları mesleğe yönelik üniversite ders harici bir eğitim desteği (kurs, etkinlik vs.) almalarına göre belirlenmesi Independent t testi sonuçları Aşağıda Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15

Üniversite Öğrencilerinin Yaratıcılık Öz Yeterlik Algıları Mesleğe Yönelik Üniversite Ders Harici Bir Eğitim Desteği (Kurs, Etkinlik vs.) Almalarına Göre Belirlenmesi Independent t Testi Sonuçları

Eğitim Desteği Alma Durumları	N	\bar{x}	ss	t	Sd	P
Eğitim Desteği Alanlar	76	85.96	11.14	2.33	489	.020
Eğitim Desteği Almayanlar	415	82.47	12.12			

p<.05

Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algıları mesleğe yönelik üniversite ders harici bir eğitim desteği (kurs, etkinlik vs.) almalarına göre belirlenmesi amacıyla yapılan Independent t Testi Sonunca eğitim desteği alan öğrencilerle (\bar{x} =85,96) almayan öğrenciler (\bar{x} =82,47) arasında eğitim desteği alanlar lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algıları bazı değişkenlere göre ölçülmeye çalışılmıştır. Yaratıcılık öz yeterliği kültürden kültüre ve ölçüldüğü gruba göre farklılıklar göstermekte ve bazı değişkenlerden etkilenmektedir. Yaratıcılıkla, özellikle çocuklarda yaratıcılık özelliği ile ilgili çalışmalar yaygın olmakla beraber üniversite öğrencilerinin öz yeterliğine ilişkin çalışmalara daha az rastlanılmaktadır. Bu durum araştırma bulgularını karşılaştırmayı zorlaştırmaktadır. Bu problemi aşmak amacıyla özellikle yaratıcılık ve yaratıcılığın gelişimini etkileyen faktörlere yönelik benzer araştırma bulgularına ulaşılmaya çalışılmış ve karşılaştırmalar yapılmıştır.

Yaratıcılığın bireyde doğuştan var olduğuna inanan kişiler yaratıcılığın öğretilmeyeceğine inanırlar, çünkü yaratıcılık genetik olarak doğuştan gelir ve bu değiştirilemez. Bu mitin karşıtı ise yaratıcılık, değişen, esnek ve öğretilen bir yetenektir. Kontrol ve deney grupları ile yapılan araştırmalarda yaratıcı düşünme, geliştirilebilen ve eğitilebilen bir yetenektir (Sak, 2004; 2018). Üniversite öğrencilerine yönelik yaratıcılık öz yeterliği ile ilgili benzer araştırmaların kısıtlı olması nedeniyle bu araştırmanın sonuçlarını ancak benzer yaş ve konularla karşılaştırmak mümkün olmuştur. Bu yönüyle her ne kadar çocukluk dönemlerinde yaratıcılık düzeyleri yaş ve sınıf düzeylerine göre değişiklik gösterse de (Çakmak, 2005) bu araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik düzeyleri sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Aynı şekilde ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde özel yetenekli öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinde farklılıklar bulunmakla birlikte (Onuk, 2022), bu araştırma sonucunda farklı yüksekokul ve fakülteye giden öğrenciler arasında yaratıcılık öz yeterlik bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Castillo-Vergara, Barrios, Jofré, Alvarez-Marin ve Acuña-Opazo, (2018), okul türü, cinsiyet, sosyoekonomik durum ve ders dışı etkinliklere katılım gibi bazı değişkenler açısından anlamlı farklılıklar olduğu; sosyoekonomik düzey arttıkça yaratıcılık becerisinin de arttığı ve standartlaştırılmış test sonuçlarının uygulamalı yaratıcılık testleriyle benzer eğilimler izlediği sonucuna varmışlardır. Diarra, Gu, Guo ve Xue, (2017), tarafından yapılan araştırmada; sosyal yaratıcılıkta kız ve erkek öğrenciler ile ebeveynlik davranışları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Farklı sınıflar arasında sosyal yaratıcılık, ebeveynlik davranışları puanları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sosyal yaratıcılık, ev geliri, ebeveyn yetiştirme ve annenin işi ile

anamlı ve pozitif yönde ilişkilidir. Sınıflar ve babanın reddetmesi çocukların sosyal yaratıcılığını anlamlı ve pozitif olarak yordayabilir. Daha yüksek sosyal ekonomik statü ve ebeveynlerin yetiştirme davranışı çocukların sosyal yaratıcılığını teşvik etmeye yardımcı olmaktadır (Diarra vd., 2017). Umut ve yaratıcı öz-yeterlilik aracılığıyla sosyoekonomik durumun bireyin yaratıcılığına etkisinin incelendiği araştırmada Yang, Xu, Liu ve Pang, (2020), sosyoekonomik statü ile yaratıcı fikirler arasındaki bağlantıda umut ve yaratıcı özyeterliliğin sırayla aracılık rolleri oynadığı; sosyoekonomik statünün bireylerin yaratıcı fikirleri üzerindeki etkisinin altında umut ve yaratıcı özyeterliliğin olduğunu ifade etmişlerdir. Koç (2021) araştırması sonucunda ilkökul öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algısının yüksek düzeyde olduğu, yaratıcılık öz yeterlik algısının cinsiyete göre kızların lehine farklılaştığı ancak sınıf değişkenine göre ise anlamlı bir farkın olmadığı; ilkökul öğrencilerinin akıcı, esnek ve orijinal düşünebilme becerilerine en fazla destek olanın öğretmenler olduğu; olumsuz anne baba ve öğretmen tutumlarının ise çocuğun yaratıcılık öz yeterlik algısına olumsuz yönde etki ettiği; ilkökul öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algısına anne, baba ve öğretmenlerin çoğunlukla olumlu yönde destek oldukları bulgularını elde etmiştir.

Mevcut araştırma bulgularına dayanarak, çeşitli değişkenlerin çocukların ve gençlerin yaratıcılık becerileri üzerinde önemli bir etkisi olduğu ifade edilebilir. Sosyoekonomik durumun yaratıcılık becerileri üzerinde belirgin bir etkisi olduğu, daha yüksek sosyoekonomik durumun daha yüksek yaratıcılığı desteklediği görülmektedir. Ancak, bu etkinin umut ve yaratıcı özyeterlilik gibi diğer faktörler aracılığıyla gerçekleştiği görülmektedir. Aynı zamanda, yaratıcılık üzerinde ebeveynlerin ve öğretmenlerin rolü de belirgin hale gelmektedir. Olumlu ebeveyn ve öğretmen tutumları, çocukların yaratıcılık becerilerini ve öz yeterlik algılarını arttırmakta yardımcı olurken, olumsuz tutumların bunları zayıflattığı ileri sürülebilir. Bunun yanında, cinsiyet de yaratıcılıkta bir rol oynamaktadır, ancak bu etki, diğer değişkenlere kıyasla daha az belirgin olabilir. Sonuç olarak, bu araştırmalar, yaratıcılığı desteklemek için çok yönlü bir yaklaşımın önemini vurgulamaktadır. Hem sosyoekonomik durum hem de ebeveyn ve öğretmenlerin tutumları, çocukların ve gençlerin yaratıcılık becerilerinin gelişiminde önemli roller oynamaktadır. Bu nedenle, yaratıcılığı teşvik etmek için bu faktörlerin hepsinin dikkate alınması gerektiği sonucuna varılabilir.

Çevrenin yaratıcılığı destekleyen anahtar özellikleri tolerans, ılımlılık, beklentilerin ve kaynakların zenginliğidir. Özellikle sosyal beklentiler insan davranışının en önemli belirleyicilerinden biridir. Özellikle toplumsal beklentiler kadını erkeğe göre az yaratıcı algılamaktadır. Bu durumda cinsiyet yaratıcılıkta farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Cinsiyete göre bireylere rol biçilmesi yaratıcılıkla ilgili beklentileri ve sonuçları değiştirmektedir (Sak, 2018). Bu araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algıları cinsiyete göre erkekler lehine anlamlı farklar oluşturmuştur. Bu sonuç daha önce ifade edilenlerle benzerlik göstermektedir. Yaratıcı düşüncüyü tetikleyen kaynaklarla donatılmış çevrelerden gelen bireylerin yaratıcı eserler ortaya koymasına olasılığı daha yüksektir (Laboratuvarı olan bir bilim insanı, atölyesi olan bir sanatçı ve kitapları olan bir psikolog kaynak zenginliği olmayanlara göre daha yüksek başarılı sonuçlar alabilirler).

Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik düzeylerinin anne-babalarının çalışma alanlarına göre farklılık kazanıp kazanmadığının tespit edilmesi sonucu, üniversite öğrencilerinin öz yeterlik düzeyleri annelerinin çalışma alanına göre anlamlı bir fark oluşturmamış, buna karşı babalarının çalışma alanlarına göre anlamlı farklar bulunmuştur. Özellikle babaları çalışmayanlar, babaları iş adamı olanlarla ve babaları memur olanlar arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Diğer meslek grupları arasında anlamlı farklar bulunmamıştır. Yine anne-baba mesleği ve aile ekonomik düzeyi arasında bir bağlantı olduğunu düşünürsek; aile geliri iyi olanların yaratıcılık öz yeterlik düzeyleri ile aile geliri orta düzey olanların arasında anlamlı düzeyde farklar bulunması, daha önce araştırmalara konu olan aileden mesleki katılım ve yaratıcılık araştırmalarını çağırırsa da tam olarak araştırma sonuçları birbirini karşılamamaktadır. Bununla birlikte Galton (1869) Kalıtsal Deha adlı kitabında dehalığın, dolayısıyla yaratıcılığın da soya çekim yoluyla geçtiğini bildiren araştırmaları bulunmaktadır. Aynı şekilde meslekler ve kalıtımı araştıran Rothenberg (2004), anne-baba mesleklerinin çocuğa doğrudan geçen mesleki katılımdan söz etmemektedir. Bununla birlikte dehaların, Nobel ödülü alanların, edebiyat ödülü kazananların çocuklarının anne babalarının mesleklerine benzer alanlarda çalıştıkları bulunmuştur (Sak, 2018). Ailenin ekonomik durumu ve

çocuklarda yaratıcılık düzeyleri arasında, sosyo ekonomik düzeyleri yüksek olanlar lehine sonuçlar bulunmuştur (Akdoğan, 1992; Aslan, Aktan ve Kamaraj, 1997). Üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin eğitim seviyelerinin yüksek olması çocukların yaratıcılık yönlerini yükseltmektedir. Bu araştırma sonuçlarına göre de üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik düzeyleri annelerinin çalışma alanlarına göre farklılık oluşturmamakla birlikte babalarının mesleklerine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Babaları çalışmayanlarla, iş insanları olanlarla, memur ve diğer meslek gruplarına ait olanlar aralarında). Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarının da öğrencilerin yaratıcılık öz yeterlik düzeylerini anlamlı düzeyde farklılaştırdığı tespit edilmiştir. Benzer araştırmalarda olduğu gibi (Akdoğan, 1992; Aslan vd., 1997), bu araştırma sonucu da iyi gelire sahip olanlar lehine anlamlı farklar bulunmuştur. Çocukların ve gençlerin tehlike risklerden uzak tutum ve davranışlardan izole olarak çekingen yetiştirilmeleri onların yaratıcı girişimde bulunmalarını engelleyebilir. Bu durumda bireyleri ders dışı girişimlerde bulunmaya teşvik edecek etkinliklere yönlendirmek onların yaratıcılık özelliklerini yükseltebilir (Akdoğan, 1992). Bu araştırma sonucunda öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algıları mesleğe yönelik üniversite ders harici bir eğitim desteği; kursa ya da etkinliklere katılmaları eğitim desteği alanların lehine anlamlı sonuçlar ortaya konmuştur.

Araştırmanın sonuçları, yaratıcılığın bireyde doğuştan var olduğu ve genetik olarak belirlendiği görüşünün yanında, değişken, esnek ve öğrenilebilir bir yetenek olduğunu da desteklemektedir. Bu durum, yaratıcılık üzerine kuramsal bir yaklaşım ve anlayış oluştururken karmaşık bir yapıya işaret etmektedir. Yaratıcılık, çevresel faktörler ve sosyal beklentiler ile etkileşim içerisinde. Bu bağlamda, cinsiyetin yaratıcılık üzerinde etkili olduğu sonucu, cinsiyet ve yaratıcılık ilişkisi üzerine Ailenin ekonomik durumu ve mesleklerinin, özellikle babaların mesleğinin, yaratıcılık düzeyi üzerinde belirgin etkileri bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum, aile yapısı ve yaratıcılık ilişkisine dair teorik modellemelere ve hipotezlere zemin oluşturabilir.

Üniversite düzeyinde öğrencilerin yaratıcılığını artırmak için çeşitli stratejiler ve programlar tasarlanmalıdır. Bu programlar, özellikle yaratıcılık gerektiren alanlarda çalışan öğrencilere yönelik olmalı ve kadın öğrencilere özel destek sağlamalıdır. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilerin yaratıcılığını desteklemek için ek finansal kaynaklar sağlanmalıdır. Bu, burslar, krediler veya diğer teşvikler aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Yaratıcılık düzeyinin belirlenmesi ve özellikle yaratıcılığın belirli mesleklerle ilişkisi konusunda öğrencilere rehberlik edecek etkinlikler ve programlar düzenlenmelidir. Yaratıcılık, bir bireyin doğuştan getirdiği özellikler kadar, çevresel faktörler ve sosyal beklentiler tarafından da şekillendirilebilir. Bu durum, öğretim stratejilerinin ve çevresel düzenlemelerin yaratıcılığı teşvik edecek şekilde tasarlanması gerekliliğini göstermektedir. Toplumun cinsiyetle ilgili algıları ve beklentileri, kadınların yaratıcılık düzeylerini olumsuz etkileyebilir. Bu durum, cinsiyet eşitliğine yönelik politikaların ve uygulamaların önemini vurgulamaktadır.

Araştırmada varılan sonuçlara dayalı olarak uygulayıcılar ve araştırmacılar için şu önerilerde bulunabilir:

- Üniversite öğrencilerinin genel olarak yaratıcılık öz yeterlik düzeylerinin yüksek olması olumlu olmakla birlikte özellikle bazı fakülte ve yüksekokullarda mesleklerin gereği olarak yaratıcılığın daha da yükseltilmesi için ek çalışmalar, kurslar ve etkinlikler yapılması etkili olabilir.
- Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik düzeylerinde erkekler lehine anlamlı bir fark bulunması, kadın öğrencilere yönelik ek çalışma ve düzenlemeler yapılmasını, ayrıca kadın öğrencilerin aleyhine olabilecek yaratıcılık faktörlerinin tespitini gerektirebilir.
- Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik düzeylerinin ekonomik durumu iyi olanlar lehine anlamlı fark oluşturması, ekonomik durumu iyi olmayan üniversite öğrencilerinin burs, kredi, teşvik vb. unsurlarla daha çok desteklenmesinin iyi olacağını düşündürmektedir.
- Üniversiteye hazırlanan öğrencilerin yaratıcılık öz yeterliklerinin tespitine ve mesleklerin yaratıcılıkla olan ilişkisine yönelik etkinlik ve tanıtımlara yer verilebilir.
- Ülkemizde Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerine ilişkin yapılan çalışmaların az olması nedeniyle bu konuda ek çalışmalar yapılması alana dah çok katkı sağlayabilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Bu çalışmada yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum yoktur.

Açıklama: Bu çalışma Amasya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince Desteklenmiştir. Proje Numarası: [SEB-BAP 19-0206].

Kaynaklar

- Akarsu, B. (2014). Hipotezlerin, Değişkenlerin ve örneklemin belirlenmesi. Metin, M. (Ed.). *Bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (ss. 21-43). Ankara: Pegem.
- Akdoğan, E. (1992). *İlkokul 2. sınıfa devam eden çocukların yaratıcılık düzeyleri ile ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Amasya Üniversitesi. (2022). Sayılarla Üniversitemiz. <https://www.amasya.edu.tr/sayilarla> adresinden 22.04.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Aslan, E., Aktan, E.ve Kamaraj, I. (1997). Ana okulu eğitiminin yaratıcılık ve yaratıcı problem çözme becerisi üzerindeki etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 9 (9). 37-48.
- Bandura, A. (2003). Cultivate self-efficacy for personal and organizational effectiveness. Edwin A. L. (Ed.), *Handbook of Principles of Organization Behavior* in (pp.121-140) Oxford: Blackwell.
- Bandura, A. (2005). Guide for constructing self-efficacy scales. F. Pajares and T. Urdan (Ed.), *Self-efficacy belief of adolescents* in (307-337), Greenwich: Information Age Publishing.
- Basadur, M. and Finkbeiner, C. T. (1985). Measuring preference for ideation in creative problem-solving training. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 21(1), 37-49. <https://doi.org/10.1177/002188638502100104>
- Basadur, M., and Hausdorf, P. A. (1996). Measuring divergent thinking attitudes related to creative problem solving and innovation management. *Creativity Research Journal*, 9(1), 21-32. https://doi.org/10.1207/s15326934crj0901_3
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2011). *Bilimsel Araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Can, A. (2014). *SSPS ile nicel veri analizi*. Ankara: Pegem.
- Castillo-Vergara, M., Barrios Galleguillos, N., Jofré Cuello, L., Alvarez-Marin, A., and Acuña-Opazo, C. (2018). Does socioeconomic status influence student creativity? *Thinking Skills and Creativity*, 29, 142–152. doi:10.1016/j.tsc.2018.07.005
- Conradty, C., Sotiriou S. A. and Bogner, F. X. (2020). How creativity in steam modules intervenes with self-efficacy and motivation. *Educ. Sci*, 10, (70), 1-15

- Çakmak, A. (2005). *Anasınıfına devam eden altı yaşındaki köy ve kent çocuklarının yaratıcılıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çayırdağ, N. (2016). Creativity fostering teaching: Impact of creative self-efficacy and teacher efficacy. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 17, (6), 1959-1975
- Diarra, Y., Gu, C., Guo, M., and Xue, Y. (2017). The effect of social economic status and parents' rearing behavior on social creativity of children in Mali. *Creative Education*, 8(6), 829-846. <https://doi.org/10.4236/ce.2017.86060>
- Esquivel, G. B. (1995). Teacher behaviors that foster creativity. *Educational Psychology Review*, 7(2), 185-202.
- Fadaee, A. and Alzahrh, H. O. A. (2014). Explaining the relationship between creativity, innovation and entrepreneurship. *International Journal of Economy, Management and Social Sciences*, 3, (12), 1-4.
- Galton, F. (1869). *Hereditary genius: An inquiry into its laws and consequences*. London, UK: Macmillan.
- Gümüüşsuyu, Ç. (2005). *Yaratıcı örgüt kültürü*. Ankara: TODAİ Yayını.
- Hazar, Z. ve Demir, G.T. (2018). Sınıf öğretmeni adaylarının oyun ve fiziksel etkinlikler dersine yönelik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of Human Sciences* 15, (2), 1206-1215.
- Ivcevic, Z. and Hoffmann, J. D. (2021). The creativity dare: Attitudes toward creativity and prediction of creative behavior in school. *The Journal of Creative Behavior*, 56, (2), 239–257.
- Karagöz, Y. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Kim, J. (2019). The impact of creative role identity and creative self-efficacy on employee creativity in the hotel business. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 6, (2), 123-133.
- Koç, H. (2021). *İlkokul öğrencilerinin yaratıcılık öz yeterlik algılarına anne-baba ve öğretmen tutumlarının etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Amasya.
- Köstekçi, E. (2016). *Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.
- Mathisen, G. E. and Bronnick, K. S. (2009). Creative self-efficacy: An intervention study. *International Journal of Educational Research*, 48, 21–29.
- Miller, A. and Dumford, A. (2014). Creative cognitive processes in higher education. *The Journal of Creative Behavior*, 50, (4), 282–293.
- Nartgün, Ş. S. ve Demirer, S. (2015). Okul yöneticilerinin örgütsel yaratıcılık ve öz yeterlik düzeylerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, (4), 170-199.
- Sompong, N. (2018). Learning management system for creative thinking skill development with collaborative learning of the graduate students in Kasetsart University. *International Journal of Environmental & Science Education*, 13, (6), 527-532.

- Onuk, C. (2022). Özel yetenekli öğrencilerin fen öğrenmeye yönelik motivasyonlarının bilimsel yaratıcılık ile ilişkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Plucker, J. A., and Dow, G. T. (2010). Attitude change as the precursor to creativity enhancement. R. A. Beghetto and J. C. Kaufman (Ed.), *Nurturing creativity in the classroom in* (pp. 362–379). UK: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511781629.018>
- Rothenberg, A. and Wyshak, G. (2004). Family background and genius. *The Canadian Journal of Psychiatry, 49*(3), 185-191. <https://doi.org/10.1177/070674370404900306>
- Sak, U. (2004). A synthesis of research on psychological types of gifted adolescents. *Journal of Secondary Gifted Education, 15*(2), 70-79. <https://doi.org/10.4219/jsge-2004-4>
- Sak, U. (2018). *Yaratıcılık*. Ankara: Vizetek.
- Sompong, N. (2018). Learning management system for creative thinking skill development with collaborative learning of the graduate students in Kasetsart University. *International Journal of Environmental & Science Education, 13*, (6), 527-532.
- Tan, A. G., Ho, V., Ho, E. And Ow, S. (2008). High school students' perceived creativity self-efficacy and emotions in a service learning context. *The International Journal of Creativity and Problem Solving, 18*, (2), 115-126.
- Yaman, H. ve Esen, M. (2021). Yükseköğretimde yaratıcı düşünme ve inovasyon eğitimi: İşletme lisans programları bağlamında bir inceleme. *Üniversite Araştırmaları Dergisi, 4*, (3), 262-278.
- Yang, Y., Xu, X., Liu, W. and Pang, W. (2020). Hope and creative self-efficacy as sequential mediators in the relationship between family socioeconomic status and creativity. *Frontiers in Psychology, 11*(438), 1-11, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00438/full>

Extended Abstract

Introduction

Increasing awareness of the significance of creativity has prompted additional research into its nature and the question of whether creativity can be taught. The growing recognition of creativity's importance has stimulated further investigation into its essence and the question of whether it can be cultivated. Supporters of creativity education underscore the influence of various factors, which we refer to as 'environmental factors', including social, cultural, and educational influences, on nurturing creativity. In this sense advocates of creativity education have emphasized the role of environmental factors in the development of creativity. The assumption that everyone has the potential to be creative is the most essential aspect of advocating for creativity-related educational efforts. This has implications for creative learning and instruction in the classroom. Creativity is innate, but without environmental support, it will deteriorate and perish. There may be barriers in society that inhibit the creative development of individuals. Self-efficacy can be developed in a variety of domains and levels of endeavor. Creative self-efficacy has a substantial effect on the creativity of employees and gives them a sense of vitality. The sensation of energy has a significant positive impact on the employees as well. In organizations, creativity refers to the actions of employees. The research is an evaluation of university students' perceptions of their creative self-efficacy in terms of several variables. In this framework, sub-problem solutions were pursued by analyzing the following variables and questions:

1. What is the average level of creative self-efficacy among university students? Do perceptions of university students' creative self-efficacy differ significantly by school type and grade level?
2. Do perceptions of university students' creative self-efficacy differ significantly by gender?
3. Do university students' perceptions of their creative self-efficacy differ significantly based on the socioeconomic status of their families and the occupation of their mother or father?
4. Do university students' perceptions of their creative self-efficacy differ significantly based on the educational support they receive outside of the university?

Method

The research is a descriptive study conducted to evaluate the creative self-efficacy perceptions of university students in terms of some variables. In order to measure the creative self-efficacy perceptions of university students, the "Creative self-efficacy of University Students" scale was first developed. Exploratory Factor Analysis (EFA) of the scale was first conducted with 315 university students. The developed scale has 22 items. The reliability coefficient of the scale is .92. Then, Confirmatory Factor Analysis (CFA) was conducted on the scale. The factor structure obtained as a result of EFA was tested with CFA, and as a result of the analysis, the values of the inter-factor relationships and indices were within acceptable ranges. The population of the study consists of students studying at different faculties and colleges at Amasya University. The sample of the study consists of 491 randomly selected students studying in different faculties and colleges at Amasya University. The "Creative self-efficacy Scale of University Students" developed in the next stage was applied to these students. There are 22 questions in the scale and the lowest score is 22 and the highest score is 110. One Way ANOVA and Independent t Test were used to analyze the data. The necessary permissions were obtained from Amasya University Ethics Committee on 28.05.2020-10132 for the research.

Findings

According to the results of the scale applied to university students in order to evaluate the creative self-efficacy perceptions of university students in terms of some variables; the self-efficacy perception levels of university students in general were found to be high. As a result of the One-Way

Anova test conducted to determine whether the creative self-efficacy perceptions of university students differ according to their grade levels, no significant difference was found between the grades. A t-test was conducted to determine whether the creative self-efficacy perceptions of university students show significant differences according to gender. As a result of the test, a significant difference was found between women ($\bar{x} = 81.98$) and men ($\bar{x} = 84.29$) in favor of men. As a result of the One-Way Anova test conducted to determine whether the creative self-efficacy perceptions of university students show significant differences according to the economic status of their families, significant differences were found between them. Although there are differences between the occupational groups in the creative self-efficacy levels of the students, as a result of the One-Way Anova test, it was found that the total creative self-efficacy scores did not make a significant difference according to the mother's occupation. As a result of the One-Way Anova test conducted to determine whether the creative self-efficacy perceptions of university students show significant differences according to their fathers' occupational groups, significant differences were found in total creative self-efficacy scores. Significant differences were found between the mean scores of the students whose fathers were not working and those whose fathers were business people, civil servants, teachers, etc. and other occupational groups. On the other hand, no significant differences were found in the comparisons of other occupational groups. As a result of the Independent t Test conducted to determine the creative self-efficacy perceptions of university students according to their receiving educational support (course, activity, etc.) outside the university course for the profession, a significant difference was found between the students who received educational support ($\bar{x} = 85,96$) and the students who did not ($\bar{x} = 82,47$) in favor of those who received educational support.

Conclusion, Discussion and Recommendations

People opting that creativity is innate in the individual believe that creativity cannot be taught, because creativity is genetically innate and cannot be changed. The opposite of this myth is that creativity is a changing, flexible, and teachable ability. In experimental control and experimental group studies, creative thinking was found to be an ability that can be developed and trained (Sak, 2018). Due to the limited number of similar studies on creative self-efficacy among university students, it was only possible to compare the results of this study with those of similar ages and subjects. In this respect, although there are differences in the creativity levels of gifted students in childhood, primary and secondary education (Çakmak, 2005; Onuk, 2022), as a result of this research, no significant difference was found in terms of creative self-efficacy between students attending different colleges, faculties, and departments. The key features of the environment that support creativity are tolerance, moderation, richness of expectations, and resources. Especially social expectations are one of the most important determinants of human behaviour. Especially social expectations perceive women as less creative than men. In this case, gender reveals different results in creativity. Assigning roles to individuals according to gender changes expectations and results related to creativity (Sak, 2018). As a result of this study, creative self-efficacy perceptions of university students created significant differences in favor of men according to gender. This result is similar to what has been stated before. Individuals who come from environments equipped with resources that trigger creative thinking are more likely to produce creative works.

The fact that university students' creative self-efficacy levels create a considerable difference in favor of those with strong economic status implies that it would be beneficial to help university students with poor economic status more via scholarships, loans, incentives, and so on. The fact that there is a considerable difference in creative self-efficacy levels between male and female university students demands more research and regulations for female students, as well as the identification of creativity variables that may be adverse to female students.